Socialutskottets betänkande 1984/85:12

om tandvårdslag, m. m. (prop. 1984/85:79 delvis)

I betänkandet behandlas proposition 1984/85:79 jämte med anledning av propositionen väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till socialutskottet. Vidare behandlas två motioner som väckts under den allmänna motionstiden 1985. Förslaget till ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring har behandlats av socialförsäkringsutskottet (SfU 1984/85:7).

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i betänkandet det förslag till tandvårdslag som läggs fram i propositionen. Lagförslaget har utarbetats med hälso- och sjukvårdslagen som förebild och är alltså en s. k. ramlag. Tandvårdslagen omfattar, till skillnad mot den nuvarande folktandvårdslagen, all tandvård, dvs. både offentlig och privat. Målet för och kraven på tandvården definieras. Därutöver finns vissa föreskrifter om skyldighet för landstingen att själva bedriva tandvård enligt angiven inriktning och omfattning – folktandvård.

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (m) om avslag på lagförslaget i dess helhet. Utskottet avstyrker vidare motionsyrkanden (m, c och fp) rörande barn- och ungdomstandvården, specialisttandvården, sjukhustandvården samt riktlinjer för samverkan. En motion (s) om oral galvanism avstyrks också. Slutligen avstyrks de båda motioner som väckts under den allmänna motionstiden 1985, nämligen dels en motion (c) om den decentraliserade specialisttandvården i Malmöhus län, dels en motion (m) om amalgam som tandlagningsmaterial.

Utskottets m-, c- och fp-ledamöter reserverar sig mot utskottets beslut angående barn- och ungdomstandvården, angående specialisttandvården, angående folktandvårdens utbyggnad samt beträffande sjukhustandvården. M-ledamöterna reserverar sig emellertid i första hand för ett uppskjutande av lagstiftningsfrågan, dvs. avslag på hela lagförslaget. Utskottets c-ledamöter reserverar sig även beträffande specialisttandvården i Malmöhus län.

Propositionen

Regeringen (socialdepartementet) har i här aktuella delar av propositionen

dels föreslagit riksdagen att anta ett i propositionen framlagt och av lagrådet granskat förslag till tandvårdslag,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om dimensioneringen av utbildningen av tandvårdspersonal.

Lagförslaget framgår av *bilaga*.

Motioner

Motioner som väckts med anledning av propositionen

I motion 1984/85:219 av Ingemar Eliasson m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 4–6),

4. att riksdagen beslutar att 7 § p. 2 och 3 tandvårdslagen ersätts av: 2. specialisttandvård och övrig tandvård för vuxna i den omfattning som landstingskommunen bedömer lämplig,

5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om folktandvårdens utbyggnad, om samverkan med privatpraktiserande tandläkare i barn- och ungdomsvården och vid institutioner samt om möjligheten för barn och ungdomar att anlita annan tandläkare än folktandvården,

6. att riksdagen uttalar att någon procentsiffra för folktandvårdens andel av tandvården för vuxna inte skall anges.

I motion 1984/85:220 av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1 och 3),

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att fasta riktlinjer för samverkan mellan samhällsorgan, organisationer och enskilda bör fastslås.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att landstinget inte bör ges det totala behandlingsansvaret för barn- och ungdomstandvård.

I motion 1984/85:221 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1 och 3),

1. att riksdagen beslutar avslå förslaget till tandvårdslag,

3. att riksdagen beslutar att 3 § i folktandvårdslagen (1973:457) skall upphöra att gälla i och med utgången av 1984.

I motion 1984/85:222 av Lennart Pettersson (s) och Wivi-Anne Cederqvist (s) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om ett mera generöst tillmötesgående från samhällets sida mot de tandvårdspatienter som lider av oral galvanism.

Motioner som väckts under den allmänna motionstiden 1985

I motion 1984/85:1782 av Sven Munke (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning om riskerna med amalgam som tandlagningsmaterial samt, därest utredningen skulle visa att amalgam avger kvicksilver i munhålan, förbjuda dess användning.

I motion 1984/85:2105 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen sagts om den decentraliserade specialisttandvården i Malmöhus län.

Utskottet

Bakgrund

År 1973 fattade riksdagen beslut om en genomgripande tandvårdsreform (prop. 1973:45, SfU 1973:20, rskr 1973:212). Reformen, som trädde i kraft den 1 januari 1974, bestod av två delar. Den ena innebar att statsmakterna ålade landstingen ett lagfäst ansvar för barn- och ungdomstandvård och för specialisttandvård samt lade fast ett utbyggnadsprogram för den landstingskommunala tandvården – folktandvården. Den andra delen innebar att en allmän tandvårdsförsäkring för vuxna infördes.

I en ny folktandvårdslag (1973:457) gavs landstingen vårdansvaret för alla barn och ungdomar t. o. m. 19 års ålder. Dessa skulle erbjudas en regelbunden och fullständig behandling samt akuttandvård. Tandvården skulle i dessa fall vara avgiftsfri. I folktandvårdslagen gavs landstingen ansvaret även för specialisttandvård för vuxna.

Det av statsmakterna fastlagda utbyggnadsprogrammet innebar att folktandvården skulle byggas ut i sådan omfattning att den kunde erbjuda en avgiftsfri organiserad tandvård till samtliga barn och ungdomar t. o. m. 19 års ålder. Målsättningen var att folktandvården skulle tillföras sådana vårdresurser att utbyggnadsprogrammet för barn- och ungdomstandvården kunde fullföljas under 1970-talet. Fr. o. m. år 1982 uppfyller samtliga landsting denna skyldighet. Vidare angavs att folktandvårdens allmäntandvård för vuxna vid 1970-talets utgång i första hand skulle omfatta ca 35 % av vuxentandvården i landet.

Landstingen skulle enligt propositionen också erbjuda tandvård på sina vårdinstitutioner för långtidssjuka och handikappade. Detta ansvar blev dock inte lagfäst.

En parlamentarisk utredning – 1978 års tandvårdsutredning (TU 78) (S 1978:01) – som haft i uppdrag att göra en översyn av den allmänna tandvårdsförsäkringen m. m., avlämnade under år 1982 betänkandet (SOU 1982:4) Tandvården under 80-talet. Detta betänkande, som har remissbehandlats, innehåller förslag till utformning av den framtida tandvården med bl. a. en ny tandvårdslag.

Socialstyrelsen har redovisat en särskild utredning i betänkandet (Ds S 1983:4) Sjukhustandvårdens omfattning, inriktning och arbetsuppgifter. Betänkandet har remissbehandlats.

Allmänt om förslaget till tandvårdslag

I propositionen läggs fram förslag till en tandvårdslag som skall ersätta folktandvårdslagen (1973:457). Den nya lagen har utformats med hälso- och

sjukvårdslagen (1982:763) som förebild. Ett par viktiga skillnader finns dock. Enligt tandvårdslagen omfattar bestämmelserna om vårdens kvalitet och patientens rättigheter både den offentliga och privata tandvården, medan motsvarande bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen endast gäller den offentliga vården. Vidare finns det i tandvårdslagen föreskrifter om skyldighet för landstinget att självt bedriva tandvård av angiven inriktning och omfattning – folktandvård. Motsvarande föreskrifter finns inte i hälso- och sjukvårdslagen.

I förhållande till folktandvårdslagen skiljer sig tandvårdslagen därigenom att den i princip gäller all tandvård, dvs. både landstingens och de privata vårdgivarnas tandvård. Målet för och kraven på tandvården definieras. Målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen. Tandvården skall bedrivas så att den uppfyller kravet på en god tandvård. Detta innebär att den skall lägga särskild vikt vid förebyggande åtgärder, vara lätt tillgänglig och vara av god kvalitet. En god tandvård innebär också att patientens behov av trygghet i vården och behandlingen tillgodoses, att vården bygger på respekt för patientens självbestämmande och integritet och att vården främjar goda kontakter mellan patienten och tandvårdspersonalen. Vården och behandlingen skall så långt det är möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten och patienten skall upplysas om sitt tandhälsotillstånd och om de behandlingsmetoder som står till buds. Innan en behandlingsperiod påbörjas, skall patienten upplysas om vad behandlingen kan komma att kosta.

Landstingen ges ett utvidgat ansvar för befolkningens tandhälsa. De skall planera all tandvård inom landstingsområdet, både den egna och de privata vårdgivarnas. De skall samverka med de privata vårdgivarna samt med berörda samhällsorgan, organisationer och enskilda.

Liksom i dag skall landstingen själva bedriva tandvård – folktandvård. Folktandvården skall liksom f. n. svara för tandvård för barn och ungdomar under 20 år, för specialisttandvård för vuxna samt för allmäntandvård för vuxna i den omfattning som landstinget bedömer lämplig. Vidare bör landstingen, som hittills, erbjuda tandvård åt patienter som är intagna för vård vid landstingens vårdinrättningar och åt handikappade, vilkas handikapp förutsätter särskilda kunskaper och erfarenheter hos tandvårdspersonalen, särskilt anpassade lokaler eller särskild utrustning. Frågan om ett lagfäst ansvar för landstingen att svara för sådan vård avser regeringen att behandla i ett senare sammanhang.

Tillsynen över folktandvården skall även i fortsättningen ligga på socialstyrelsen.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

Utskottet konstaterar att den föreslagna nya lagen skiljer sig från den nuvarande folktandvårdslagen främst genom att den slår fast grundläggande mål för och krav på tandvården och genom att patientens behov och rättigheter betonas. Till skillnad från folktandvårdslagen gäller vidare den nya tandvårdslagen för såväl offentlig som privat tandvård. Om denna principiella inriktning råder det en bred uppslutning. Utskottet ser det för sin

del som värdefullt att dessa riktlinjer slås fast i lag. Detta är bl. a. ägnat att främja utvecklingen av en varierad och behovsanpassad tandvård och stärka patienternas ställning i vården. Utskottet ställer sig alltså i princip positivt till huvudlinjerna i den föreslagna nya lagen. Dessa har inte heller ifrågasatts i några motioner. Utskottet behandlar i det följande frågan om att uppskjuta lagstiftningsfrågan i avvaktan på förslag även om ersättningssystemet för tandvården. Vidare behandlas olika frågor rörande räckvidden av landstingens ansvar för olika delar av tandvården m. m.

Uppskjutande av lagstiftningsfrågan

I *motion 1984/85:221 av Nils Carlshamre m. fl. (m)* hemställs att riksdagen avslår förslaget till tandvårdslag (*yrkande 1*). Grunden för detta yrkande är föredragande statsrådets uttalande i propositionen att det finns skäl att pröva formerna för samverkan mellan tandvårdshuvudmännen och de privata vårdgivarna och undersöka förutsättningarna för ett förändrat ersättningssystem för tandvården. Enligt motionärerna torde det vara ställt utom allt tvivel att den aviserade översynen skall ta fasta på det ersättningssystem som för hälso- och sjukvårdens del brukar kallas "Dagmaröverenskommelsen". I avvaktan på att riksdagen föreläggs förslag om ett nytt system för ersättning till tandvård från den allmänna försäkringen, motsätter sig motionärerna att ta slutlig ställning till förslaget till tandvårdslag. De yrkar därför avslag på lagförslaget. Vad gäller det sakliga innehållet i lagförslaget förklarar sig motionärerna inte ha någon invändning mot den föreslagna lagtexten, med undantag för stadgandet att folktandvården skall svara för specialisttandvård för vuxna (7 § första stycket 2.).

Som redan tidigare nämnts har förslaget till tandvårdslag utformats med hälso- och sjukvårdslagen (HSL) som förebild. Även tandvårdslagen är således en s. k. ramlag som i huvudsak endast anger grundläggande mål och regler men inte innehåller några detaljföreskrifter. Det förtjänar att nämnas att socialutskottet enhälligt stod bakom det av riksdagen senare godkända betänkandet om införande av HSL (prop. 1981/82:97, SoU 1981/82:51, rskr 1981/82:381). Enligt utskottets mening finns det i princip lika bärande skäl att införa den föreslagna tandvårdslagen som det fanns för den tidigare införda hälso- och sjukvårdslagen. Den föreslagna tandvårdslagen går nämligen främst ut på att dels stärka patientens ställning, dels utvidga landstingets ansvar för befolkningens tandhälsa. Det är alltså för tandvården grundläggande principer – vilka med det angivna undantaget för specialisttandvården inte i sak ifrågasatts av motionärerna – som här slås fast. Enligt utskottets mening finns det inte någon anledning att skjuta upp en lagstiftning av detta slag i avvaktan på en översyn av ersättningssystemet för tandvården. Utskottet avstyrker därför motion 1984/85:221 yrkande 1.

Barn- och ungdomstandvården

Enligt lagförslaget i propositionen skall folktandvården, dvs. den tandvård som landstinget självt bedriver, svara för regelbunden och fullständig tandvård för barn och ungdomar t. o. m. det år de fyller 19 år (7 § första stycket 1.). Denna vård skall vara avgiftsfri för patienten (7 § andra stycket).

I *motion 1984/85:219 av Ingemar Eliasson m. fl. (fp)* hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om folktandvårdens samverkan med privatpraktiserande tandläkare i barn- och ungdomstandvården och om möjligheten för barn och ungdomar att anlita annan tandläkare än folktandvårdens (*yrkande 5 delvis*). Motionärerna framhåller bl. a. att det avgörande inte får vara i vilken regi vården ges, utan att vården ges så bra och effektivt som möjligt. Det bör därför vara naturligt att landstingen organiserar denna verksamhet utan några pekpinnar från riksdag och regering. Vidare menar motionärerna att det i vissa fall kan vara motiverat att barn och ungdomar behandlas av annan tandläkare än folktandvårdens eller privatpraktiserande tandläkare som landstinget slutit avtal med. I dessa fall bör landstingen inta en generös attityd till att betala vårdkostnaderna, menar motionärerna.

I *motion 1984/85:220 av Rune Gustavsson m. fl. (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att landstinget inte bör ges det totala behandlingsansvaret för barn- och ungdomstandvården (*yrkande 3*). Motionärerna förklarar sig instämma med de remissinstanser som anser att landstingen själva bör få avgöra hur vårdåläggandet skall uppfyllas – med enbart egna resurser eller med både egna resurser och överenskommelser med privattandläkare.

Enligt nuvarande 2 § folktandvårdslagen skall landstingskommun svara för tandvård för barn och ungdomar som är bosatta inom landstingskommunen t. o. m. det år de fyller 19 år, i den mån inte behovet av tandvård tillgodoses i särskild ordning. Barn och ungdomar skall erbjudas regelbunden och fullständig behandling. De skall även få behövlig vård vid akuta tandbesvär.

Den närmare innebörden av den nu föreslagna nya bestämmelsen är enligt propositionen att landstingen, liksom f. n., skall ha ansvaret för barn- och ungdomstandvården och att detta ansvaret skall omfatta såväl allmäntandvård som specialisttandvård. Ansvaret skall också omfatta såväl akut tandvård som regelbundna hälsokontroller och behandling. Skyldigheten för landstinget att självt svara för vården måste emellertid inte nödvändigtvis innebära att vården bedrivs i egna lokaler och av landstingsanställd personal. Om landstinget skulle finna det mest ändamålsenligt att i ett visst fall genom överenskommelse med en privat tandläkare uppdra åt denne att svara för den faktiska vården, möter detta inte något formellt hinder. Det förutsätts dock att landstinget i huvudsak självt svarar för den faktiska vården (prop. s. 32–33, 65).

Utskottet delar den i propositionen framförda uppfattningen att landsting-

en skall ha ett totalansvar för barn- och ungdomstandvården och att landstingen själva – genom folktandvården – också i huvudsak skall utföra den faktiska vården. Som har framgått av det föregående har dock landstingen enligt förslaget viss möjlighet att genom avtal överlåta den faktiska vården till privattandläkare i de situationer där en sådan lösning befinns vara mest ändamålsenlig. De synpunkter som framförs i motionerna 1984/85:219 (fp) och 1984/85:220 (c) i här aktuella delar får härigenom anses delvis tillgodosedda. Utskottet anser det dock viktigt att slå fast att folktandvården har ett primärt ansvar för barn- och ungdomstandvården. I barnens intresse kan det emellertid, som framhålls i propositionen, vara lämpligt att göra undantag från principen att vården skall ges av folktandvårdens egen personal i t. ex. en glesbygd, där det annars skulle kunna bli mycket långa resor för barnen. Detta måste vederbörande landsting bedöma på eget ansvar. Utgångspunkten bör emellertid vara att landstinget självt skall sörja för att det finns en uppbyggd och fungerande barn- och ungdomstandvård med tillräckligt utrymme även för förebyggande och uppsökande verksamhet. Detta är motiverat bl. a. av kravet på att vården, och då inte minst den förebyggande vården, skall nå alla barn, även sådana med t. ex. sociala problem i hemmiljön eller med långvarig sjukdom eller handikapp (jfr prop. s. 33). Med denna syn kan utskottet inte heller dela den i motion 1984/85:219 (fp) framförda ståndpunkten att landstingen i vissa fall bör inta en generös attityd till att betala tandvårdskostnaderna för barn och ungdomar som behandlas av andra tandläkare än folktandvårdens eller privattandläkare som landstingen slutit avtal med.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion 1984/85:219 yrkande 5 i här aktuella delar samt motion 1984/85:220 yrkande 3.

Specialisttandvården för vuxna

Enligt lagförslaget i propositionen skall folktandvården svara för specialisttandvård för vuxna (7 § första stycket 2.).

I *motion 1984/85:219 av Ingemar Eliasson m. fl. (fp)* hemställs att förevarande bestämmelse utformas på så sätt att folktandvården skall svara för specialisttandvård (och övrig) tandvård för vuxna i den omfattning som landstingskommunen bedömer lämplig (*yrkande 4*). Motionärerna framhåller att det enligt folkpartiets uppfattning är viktigt att det finns valmöjligheter och konkurrens även inom specialisttandvården.

I *motion 1984/85:221 av Nils Carlshamre m. fl. (m)* hemställs att riksdagen beslutar att 3 § i den nu gällande folktandvårdslagen (1973:457) skall upphöra att gälla i och med utgången av 1984 (*yrkande 3*). Denna bestämmelse motsvaras av bestämmelsen i 7 § första stycket 2. i det nu föreliggande förslaget till tandvårdslag, vilken motionärerna som ovan nämnts också motsatt sig (se s. 5). Motionärerna ansluter sig i denna fråga till vad de borgerliga reservanterna i tandvårdsutredningen har anfört beträffande specialisttandvårdens framtid. Reservanterna har bl. a. uttalat

att de vid bedömningen av samtliga faktorer kommit till slutsatsen att det saknas anledning att bibehålla landstingens lagfästa ansvar för specialisttandvården åt vuxna.

Enligt nuvarande 3 § folktandvårdslagen skall landstingskommun, utöver den specialisttandvård som behövs för barn och ungdomar, svara för specialisttandvård för vuxna som är bosatta inom landstingskommunen.

Föredragande statsrådet pekar i propositionen på vissa faktorer som hon anser tala för att landstingen också i fortsättningen bör svara för specialisttandvården för vuxna. Specialisttandläkaren utför mer komplicerade arbeten efter remiss från folktandvårdens distriktsvård. En annan väsentlig uppgift för specialisttandläkarna är att vara konsulter åt samt att utbilda tandläkarna inom allmäntandvården. Specialisterna kan – om de är knutna till folktandvården – på ett avgörande sätt medverka till att effektiva vårdprogram utarbetas och genomförs. Landstingens hittillsvarande ansvar för specialisttandvården har vidare enligt statsrådet medfört att den begränsade men efter hand ökande tillgången på specialister har kunnat spridas över landet. Det är enligt hennes mening önskvärt att denna utveckling fortsätter. Det är också viktigt att se till att den resurs som specialisttandläkarna utgör utnyttjas så effektivt som möjligt.

Även utskottet anser övervägande skäl tala för att landstingen även i fortsättningen svarar för specialisttandvården för vuxna. Liksom föredragande statsrådet anser utskottet vidare att specialisttandvården i huvudsak bör bedrivas i landstingens egen regi genom folktandvården. Det möter dock inget hinder för ett landsting att t. ex. i ett visst fall genom avtal överlåta den faktiska vården till en privat verksam tandläkare (prop. s. 65). I sammanhanget kan nämnas att det endast är ett fåtal privattandläkare som ägnar sig åt specialisttandvård.

Det är enligt utskottets mening viktigt att slå fast landstingens primära ansvar för att befolkningens behov av specialisttandvård blir tillgodosett. Utskottet tillstyrker därför den i propositionen föreslagna utformningen av 7 § första stycket 2. och avstyrker motion 1984/85:219 yrkande 4. I konsekvens härmed avstyrker utskottet också motion 1984/85:221 yrkande 3.

I den under allmänna motionstiden 1985 väckta *motionen 1984/85:2105 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c)* hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen sagts om den decentraliserade specialisttandvården i Malmöhus län. Enligt motionärerna har det kommit till deras kännedom att man har för avsikt att koncentrera specialisttandvården till Malmö på bekostnad av den decentraliserade specialistvård som under senare år byggts upp på ett flertal orter i Malmöhus län. Motionärerna motsätter sig en sådan utveckling som man menar skulle innebära en klar försämring från allmänhetens synpunkt, bl. a. genom ökade reseavstånd för patienterna. En sådan omläggning skulle också föra med sig stora kostnader.

Under vårsessionen 1984 beslutade riksdagen att utbildningen av tandläkare vid tandläkarhögskolan i Malmö skulle avvecklas med början höstterminen 1984 (UbU 1983/84:21, rskr 1983/84:239). I sitt betänkande anförde

utbildningsutskottet bl. a. följande (s. 12).

Utskottet förutsätter att man i planeringsarbetet för den odontologiska forskningen kommer att ta hänsyn till den betydelse som universitetets i Lund samlade kompetens och resurser även framgent kan ha för den regionala tandvårdsverksamheten. I samverkan med tandvårdshuvudmannen, Malmö kommun, bör övervägas åtgärder som inom den förändrade forskningsorganisationens ram kan gagna tandvården. Sålunda bör övervägas om specialisttandvården till viss del kan repliera på denna forskningsorganisation.

Från Malmöhus läns landstings centralförvaltning har inhämtats att man inom förvaltningen avser att utreda möjligheten att av tandläkarhögskolan köpa tjänster inom specialisttandvården till ett värde av ca 4 milj. kr. årligen. En förutsättning härför skulle vara att landstingets egen tandvård skulle minskas i motsvarande grad, en resursminskning på ca 25 %. Utredningsarbetet har nyligen påbörjats.

Enligt utskottets mening är den i motionen aktualiserade frågan av sådan art att det måste ankomma på Malmöhus läns landsting att ta ställning till den. Utskottet utgår från att frågan kan bringas till en positiv lösning på landstingsnivå. Någon åtgärd från riksdagens sida är inte påkallad. Utskottet avstyrker således motion 1984/85:2105.

Folktandvårdens utbyggnad och andel av allmäntandvården för vuxna

Enligt lagförslaget i propositionen skall folktandvården svara för övrig tandvård (allmän tandvård) för vuxna i den omfattning som landstingskommunen bedömer lämplig (7 § första stycket 3.). En bestämmelse av motsvarande innehåll finns i nuvarande 4 § folktandvårdslagen.

Hur stor andel av allmäntandvården för vuxna som folktandvården skall svara för anges inte i lagtexten, utan det får ankomma på landstingen själva att besluta härom. Av propositionen framgår att folktandvårdens andel av allmäntandvården för vuxna uppgår till ca 26 %, räknat i tandläkartimmar. De regionala skillnaderna är emellertid stora, från 11 % i Malmö kommun till närmare 70 % i Norrbottens län. Föredragande statsrådet framhåller i propositionen att det enligt hennes mening finns flera skäl som talar för att bibehålla 1973 års målsättning i denna fråga. Hon pekar bl. a. på att folktandvården har spelat en framträdande roll vid satsningen på förebyggande tandvård och att folktandvården har särskilt goda förutsättningar att medverka till uppsökande verksamhet bland patientgrupper som annars inte skulle få någon tandvård. I specialmotiveringen till förevarande bestämmelse anges, med hänvisning till vad som sagts under den allmänna motiveringen, att folktandvården på sikt bör svara för minst 35 % av allmäntandvården för vuxna.

I *motion 1984/85:219 av Ingemar Eliasson m. fl. (fp)* hemställs dels att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om folktandvårdens utbyggnad (*yrkande 5 delvis*), dels att

riksdagen uttalar att någon procentsiffra för folktandvårdens andel av tandvården för vuxna inte skall anges (*yrkande 6*). Motionärerna förklarar bl. a. att folkpartiet hälsar med tillfredsställelse att lagförslaget inte innehåller någon bestämmelse om folktandvårdens minsta andel av allmäntandvården för vuxna, men de vill samtidigt påtala att föredragande statsrådet på flera ställen i propositionen hävdar att det är naturligt att folktandvården byggs ut. Det påpekas att 1973 års målsättning innebar en utbyggnad till 35 % och inte till minst 35 %. Avgörande för folktandvårdens omfång måste bli hur väl den hävdar sig i konkurrensen. Enligt motionärernas mening saknas det anledning att uttala sig för någon viss procentsiffra.

Samma fråga berörs också i *motion 1984/85:220 av Rune Gustavsson m. fl. (c)*, vari anförs att centerpartiet inte anser att det finns någon anledning att sträva efter 35-procentsmålet när samarbetet mellan landsting och privata tandläkare fungerar bra. Motionärerna framställer dock inget yrkande på denna punkt.

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning i fråga om folktandvårdens betydelse för den förebyggande tandvården och den uppsökande verksamheten inom tandvården. Det är därför önskvärt att folktandvården själv svarar för en beaktansvärd del av allmäntandvården för vuxna. Även av hänsyn till landstingens ansvar för den samlade planeringen av tandvården är det av värde att landstingen själva har god erfarenhet av vuxentandvård. Utskottet instämmer därför i uttalandet i propositionen att folktandvården på sikt bör svara för minst 35 % av allmäntandvården för vuxna. I de landstingskommuner där folktandvården ännu inte har en så stor andel av vuxentandvården bör en utbyggnad av denna ske. Lokala variationer i fråga om tandläkartäthet o. d. kan dock, i varje fall övergångsvis, motivera såväl högre som lägre andel folktandvård. Det får således ankomma på resp. landsting att bestämma takten i utbyggnaden med beaktande av de regionala förutsättningar som råder.

Utskottet anser med hänsyn till det anförda att motion 1984/85:219 yrkande 5 delvis och yrkande 6 inte påkallar någon riksdagens åtgärd.

I sammanhanget kan vidare nämnas att utskottet i betänkandet SoU 1983/84:7 (s. 15–16) konstaterade att tandvården för de äldre var ett hittills eftersatt område och uttalade att det var angeläget att åtgärder snarast kom till stånd för att förbättra de äldres tandvård. Utskottet vill erinra om detta uttalande och tillägga att folktandvården här kan göra viktiga insatser genom olika former av uppsökande verksamhet.

Tandvården vid sjukhus och andra institutioner m. m.

Landstingen har f. n. inte något lagstadgat ansvar för tandvården för patienter som är intagna vid landstingens vårdinrättningar. Så blir heller inte fallet enligt det nu föreliggande lagförslaget. Av propositionen framgår emellertid att frågan om ett lagfäst ansvar för landstingen för sjukhustand-

vården kommer att behandlas i samband med prövningen av ett förändrat ersättningssystem för tandvården. Det sägs vidare i propositionen att det finns en bred uppslutning kring att sjukhustandvården byggs ut så att den täcker tandvårdsbehoven hos de patienter som vårdas vid landstingens vårdinrättningar. Föredragande statsrådet anser att denna vård liksom hittills i huvudsak bör ges av folktandvårdens egen personal. Om vården skall utföras av privatpraktiserande tandläkare bör, enligt statsrådet, ett vårdavtal slutas, där bl. a. frågor om revisionsintervall och vårdens inriktning regleras. – Motsvarande synsätt anläggs f. ö. beträffande landstingens ansvar för viss handikapptandvård.

I *motion 1984/85:219 av Ingemar Eliasson m. fl. (fp)* hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om folktandvårdens samverkan med privatpraktiserande tandläkare i tandvården vid institutioner (*yrkande 5 delvis*). Motionärerna framhåller att även när det gäller tandvård vid sjukhus och andra institutioner bör samverkan kunna ske med privatpraktiserande tandläkare. Enligt motionärerna finns det inte någon anledning att förorda att den faktiska vården skall ges av folktandvårdens egen personal.

Utskottet vill för sin del peka på att tandvårdsutredningen har föreslagit att landstingen skall få ett lagfäst ansvar för de patienter som är intagna vid landstingens vårdinrättningar. Frågan skall nu övervägas inom regeringskansliet. I avvaktan härpå instämmer utskottet i föredragande statsrådets uttalande att ifrågavarande vård liksom hittills i huvudsak bör ges av folktandvårdens egen personal, men att det även på detta område skall finnas visst utrymme för vårdavtal med privata tandläkare. Utskottet avstyrker därför motion 1984/85:219 yrkande 5 delvis.

Riktlinjer för samverkan

Landstingen skall enligt lagförslaget planera tandvården med utgångspunkt i befolkningens behov av tandvård och därvid väga in såväl folktandvården som den privata tandvården (8 §). Vidare föreskrivs att landstingen i planeringen och utvecklingen av tandvården skall samverka med samhällsorgan, organisationer och enskilda (9 §).

I *motion 1984/85:220 av Rune Gustavsson m. fl. (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att fasta riktlinjer för samverkan mellan samhällsorgan, organisationer och enskilda bör fastslås (*yrkande 1*). Enligt motionärerna kan man inte i propositionen utläsa vilken status ordet samverkan har. Inte heller framgår det om olika samhällsorgan och organisationer skall ha lika eller olika status. Vidare sägs det i motionen att propositionen inte heller har något förslag om hur samverkan skall ske eller vilka frågor som kan bli föremål för samverkan.

I propositionen anför föredragande statsrådet bl. a. att hon anser det självklart att planering och utveckling sker i samverkan med samhällsorgan,

organisationer och enskilda i de fall dessa berörs av tandvårdsplaneringen. Samarbetspartner kan vara t. ex. handikapp- och patientorganisationer. Vidare anförs att tandvårdsutredningen förutsatt att det behöver ske en samverkan mellan landstingen och de privata vårdgivarna på flera olika punkter. Utredningen anser att denna samverkan kan ske genom frivilliga överenskommelser, samverkansavtal mellan folktandvården och de privat verksamma vårdgivarna eller deras intresseorganisationer. Som exempel på frågor som kan vara lämpliga för samverkan har utredningen nämnt principer för prioritering av vårdmål, tillämpningen av vårdprogram, planeringssamverkan, joursamverkan och principer för insamlande av vårdstatistik. En annan samverkansform som nämns i propositionen är de samrådsgrupper som inrättades i samtliga landsting i samband med införandet av tandvårdsförsäkringen. Grupperna består av representanter för landsting, lokala tandläkarföreningar och försäkringskassor och är rådgivande organ för dessa huvudmän. Föredragande statsrådet förklarar sig dela den av tandvårdsutredningen uttryckta uppfattningen att erfarenheterna av samrådsgruppernas verksamhet är goda och att de bör kunna vidareutvecklas – bl. a. genom en breddad sammansättning – och få ytterligare uppgifter. Det ankommer enligt statsrådet på huvudmännen för samrådsgrupperna att fatta beslut i dessa frågor.

Genom dessa uttalanden i propositionen får de synpunkter som framförs i motion 1984/85:220 i här aktuell del anses besvarade. Ytterligare anvisningar från statsmakternas sida om hur samverkansfrågorna skall lösas bör enligt utskottets mening inte ges, utan detta får bedömas med hänsyn till de skiftande lokala förutsättningar som kan föreligga. Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion 1984/85:220 yrkande 1.

Oral galvanism och amalgam som tandlagningsmaterial

I *motion 1984/85:222 av Lennart Pettersson (s) och Wivi-Anne Cederqvist (s)* hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om ett mer generöst tillmötesgående från samhällets sida mot de tandvårdspatienter som lider av oral galvanism. Enligt motionen saknas det i propositionen uttalanden om vissa bestämda krav på vården som direkt kan påverka förhållandet mellan patient och tandläkare. De konkreta krav som bör ställas i detta sammanhang är enligt motionärerna följande:

1. I varje landsting bör finnas en specialmottagning för patienter med problem med oral galvanism.

2. Patienter med oral galvanism klagar ofta på att de tvingas genomgå vad de kallar för trakasserande och utdragna medicinska och psykologiska utredningar. Det är angeläget att tandläkarna i stället går dessa patienter till mötes och visar en förstående inställning.

3. En patient bör slutligen kunna avböja lagning med kvicksilveramalgam och också ha rätt att byta ut sådana lagningar mot annat lagningsmaterial

med sedvanlig ersättning från försäkringskassan. Det finns numera allt bättre kompositplastmaterial att tillgå som, även om de inte fullt ut har samma hårdhet och varaktighet som amalgamet, ändå ligger ganska nära detta.

Motionärerna framhåller att det är angeläget att socialstyrelsen utformar anvisningar som så långt som möjligt tillmötesgår dessa krav.

I den under den allmänna motionstiden väckta *motionen 1984/85:1782 av Sven Munke (m)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning om riskerna med amalgam som tandlagningsmaterial samt, därest utredningen skulle visa att amalgam avger kvicksilver i munhålan, förbjuda dess användning. Motionären framhåller att riskerna med amalgamfyllningar i tänder nu håller på att omvärderas och refererar därvid till uttalanden som forskare har gjort vid ett symposium på läkarsällskapets riksstämma i november 1984. I motionen sägs att allt fler läkare och tandläkare omvärderar amalgamet som tandlagningsmaterial och att vetenskapligt bedrivna forskningar påvisar utläckage av kvicksilver. Enligt motionären är det på tiden att amalgam förbjuds som tandlagningsmaterial om inte dess ofarlighet eller kvicksilvrets nyttighet på ett övertygande sätt bevisas.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat motioner som rört oral galvanism, senast i betänkandet SoU 1983/84:19 s. 11–13. Liksom tidigare vill utskottet understryka att det är viktigt att patienter som lider av oral galvanism tas om hand på ett adekvat sätt, helst av personal med erfarenhet av behandling av sådana patienter. Utskottet är också medvetet om att det på senare tid gjorts allt fler rön kring amalgamets verkningar på människan och att vissa av dessa rön ger anledning till oro. Som framgår redan av motion 1984/85:1782 bedrivs det forskning på området och det måste förutsättas att man inom odontologin gör vad som är möjligt för att klarlägga amalgamets eventuella skadeverkningar och för att få fram fullgoda, alternativa tandlagningsmaterial.

I propositionen redovisas vidare flera uppdrag som regeringen har gett socialstyrelsen med anknytning till problemen med oral galvanism och tandlagningsmaterial (prop. s. 27). Socialstyrelsen har fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för en skyldighet för fabrikanter och importörer att uppge innehållet i tandersättningsmaterial samt upprättande av ett produktregister och ett biverkningsregister. I uppdraget ingår också att överväga en begränsning av materialsortimentet. Vidare skall socialstyrelsen ange ytterligare behov av forskning och annan kunskapsutveckling om materialens lokala och generella biverkningar. Socialstyrelsen skall även utarbeta ett underlag till vårdprogram för patienter med tandbesvär, vilka kan sättas i samband med tandersättningsmaterial. Regeringen har slutligen uppdragit åt socialstyrelsen att utforma och genomföra utbildning av s. k. hänvisningstandläkare inom varje landstingsområde beträffande tandersättningsmaterialens användningsområde samt riskerna för olika former av biverkningar och tekniska komplikationer.

Utskottet vill också erinra om att socialstyrelsen har gett ut ett meddelandeblad (nr 5/84) som bär rubriken Kompositionsplast som möjligt alternativ till dentala amalgam och som sänts ut till landets samtliga tandläkare. I meddelandebladet återges ett yttrande av socialstyrelsens vetenskapliga råd i barntandvård, professor Lars Granath. Enligt socialstyrelsen har det vetenskapliga rådets yttrande, som är förankrat hos internationell och nationell expertis, i allt väsentligt sin tillämpning även inom vuxentandvården.

Som framgår av den nu lämnade redogörelsen har flera initiativ tagits som är ägnade att bringa problemen med tandlagningsmaterial och oral galvanism närmare sin lösning. Med hänsyn härtill anser utskottet att det f. n. inte är påkallat med något initiativ också från riksdagens sida och avstyrker därför motion 1984/85:222 och motion 1984/85:1782.

Dimensioneringen av utbildningen av tandvårdspersonal

Vad som anförs i propositionen i här aktuell del påkallar enligt utskottets mening inte något riksdagens uttalande.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *frågan om avslag på förslaget till tandvårdslag i dess helhet*
   att riksdagen med avslag på motion 1984/85:221 yrkande 1 godkänner vad utskottet anfört,
2. beträffande *anlitande av privattandläkare för barn- och ungdomstandvård m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:219 yrkande 5 i motsvarande del,
3. beträffande *behandlingsansvaret inom barn- och ungdomstandvården*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:220 yrkande 3,
4. beträffande *specialisttandvården för vuxna*
   att riksdagen med avslag på motion 1984/85:219 yrkande 4 och motion 1984/85:221 yrkande 3 godkänner vad utskottet anfört,
5. beträffande *den decentraliserade specialisttandvården i Malmöhus län*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2105,
6. beträffande *folktandvårdens utbyggnad och andel av allmäntandvården för vuxna*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:219 yrkande 5 i motsvarande del samt yrkande 6,
7. beträffande *tandvården vid sjukhus och andra institutioner m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:219 yrkande 5 i motsvarande del,

8. beträffande *riktlinjer för samverkan*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:220 yrkande 1,
9. beträffande *oral galvanism*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:222,
10. beträffande *amalgam som tandlagningsmaterial*
    att riksdagen avslår motion 1984/85:1782,
11. beträffande *lagförslaget*
    att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till tandvårdslag,
12. beträffande *dimensioneringen av utbildningen av tandvårdspersonal*
    att riksdagen beslutar att vad som anförts i propositionen i denna del inte skall föranleda något riksdagens uttalande.

Stockholm den 12 februari 1985

På socialutskottets vägnar
EVERT SVENSSON

Närvarande: Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Ulla Tillander (c), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Rosa Östh (c), Aina Westin (s), Bo Arvidson (m), Yvonne Sandberg-Fries (s) och Kenth Skårvik (fp).

Reservationer

Frågan om avslag på förslaget till tandvårdslag i dess helhet (mom. 1 i hemställan)

1. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Bo Arvidson (alla m) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 5 som börjar med "Som redan" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet är inte nu berett att föreslå bifall till ett förslag till ny tandvårdslag. En synnerligen väsentlig del saknas nämligen och det är förslaget till nytt system för den allmänna försäkringens ersättning för tandvård, som aviseras i propositionen.

Utskottet motsätter sig därför att nu ta slutlig ställning till förslaget till tandvårdslag. I avvaktan på att riksdagen föreläggs förslag om nytt system för ersättning till tandvård från den allmänna försäkringen avstyrker utskottet lagförslaget och tillstyrker motion 1984/85:221 yrkande 1. Motionerna 1984/85:219 och 1984/85:220 påkallar då inte något uttalande från utskottets sida.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa

1. beträffande *frågan om avslag på förslaget till tandvårdslag i dess helhet*
   att riksdagen med bifall till motion 1984/85:221 yrkande 1 avslår det i propositionen framlagda förslaget till tandvårdslag,

Anlitande av privattandläkare för barn- och ungdomstandvård m. m. (mom. 2 och 3 i hemställan)

2. av Göte Jonsson (m), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Ulla Tillander (c), Rosa Östh (c), Bo Arvidson (m) och Kenth Skårvik (fp) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet som börjar på s. 6 med "Utskottet delar" och slutar på s. 7 med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Det är av största vikt att barn och ungdomar, liksom hittills, har en lagfäst rätt till tandvård och att denna vård är avgiftsfri för patienten. Liksom hittills bör också landstingen – genom folktandvården – ha ett lagfäst ansvar för denna vård. Därmed är dock inte sagt att folktandvården också i huvudsak måste utföra den faktiska vården, såsom det förutsätts i propositionen. Utskottet anser att landstingen själva och utan anvisningar från statsmakterna bör få avgöra hur vårdansvaret skall uppfyllas med avseende på fördelningen mellan egna resurser och överenskommelser med privattandläkare. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 2 och 3 bort hemställa

2. beträffande *anlitande av privattandläkare för barn- och ungdomstandvård m. m.*
   att riksdagen med anledning av motion 1984/85:219 yrkande 5 i motsvarande del och motion 1984/85:220 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

(3. utgår)

Specialisttandvården för vuxna (mom. 4 i hemställan)

3. av Göte Jonsson (m), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Ulla Tillander (c), Rosa Östh (c), Bo Arvidson (m) och Kenth Skårvik (fp) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 8 som börjar med "Även utskottet" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening saknas anledning att behålla landstingens (folktandvårdens) lagfästa ansvar för specialisttandvården för vuxna. I likhet med vad som gäller för allmäntandvården för vuxna, anser utskottet att det även beträffande specialisttandvården för vuxna är viktigt att det finns valmöj-

ligheter och konkurrens mellan offentlig och privat tandvård. Regeringen bör framlägga förslag till erforderliga lagändringar på denna punkt. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottet mom. 4 bort hemställa

4. beträffande *specialisttandvården för vuxna*
att riksdagen med anledning av motion 1984/85:219 yrkande 4 och motion 1984/85:221 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Den decentraliserade specialisttandvården i Malmöhus län (mom. 5 i hemställan)

4. av Ulla Tillander och Rosa Östh (båda c) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 9 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "motion 1984/85:2105" bort ha följande lydelse:

Som följd av beslutet om nedläggning av tandläkarutbildningen i Malmö har problem uppstått. I motionen påtalas att det inom Malmöhus läns landsting finns planer på att förlägga ca 25 % av specialisttandvården till tandläkarhögskolan i Malmö på bekostnad av den decentraliserade specialisttandvård som under senare år byggts upp på ett flertal orter i länet. Utskottet anser att en sådan utveckling skulle innebära en klar försämring från allmänhetens synpunkt, bl. a. genom ökade rescavstånd för patienterna. Härtill kommer att en sådan utveckling också skulle föra med sig stora kostnader. Utskottet tillstyrker därför motion 1984/85:2105.

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa

5. beträffande *den decentraliserade specialisttandvården i Malmöhus län*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2105 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Folktandvårdens utbyggnad och andel av allmäntandvården för vuxna (mom. 6 i hemställan)

5. av Göte Jonsson (m), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Ulla Tillander (c), Rosa Östh (c), Bo Arvidson (m) och Kenth Skårvik (fp) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 10 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Föredragande statsrådet framhåller i propositionen att det enligt hennes mening finns flera skäl som talar för att bibehålla 1973 års målsättning beträffande folktandvårdens andel av allmäntandvården för vuxna. I specialmotiveringen till förevarande bestämmelse anges sedan att folktandvården

på sikt bör svara för minst 35 % av allmäntandvården för vuxna.

Utskottet vill här erinra om att 1973 års målsättning innebar en utbyggnad till 35 % och inte till minst 35 % (prop. 1973:45 s. 59, SfU 1973:20 s. 16, rskr 1973:212). Enligt utskottets mening saknas det emellertid anledning att uttala sig för någon viss procentsiffra över huvud taget. Avgörande för folktandvårdens omfång måste i stället bli hur väl den hävdar sig i konkurrens med den privata tandvården.

dels att utskottet under mom. 6 bort hemställa

6. beträffande *folktandvårdens utbyggnad och andel av allmäntandvården för vuxna*
att riksdagen med anledning av motion 1984/85:219 yrkande 5 i motsvarande del och yrkande 6 godkänner vad utskottet anfört,

Tandvården vid sjukhus och andra institutioner m. m. (mom. 7 i hemställan)

6. av Göte Jonsson (m), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Ulla Tillander (c), Rosa Östh (c), Bo Arvidson (m) och Kenth Skårvik (fp) som anser

dels att det avsnitt i betänkandet på s. 11 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "5 delvis" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning finns det inte någon anledning att förorda att tandvården vid sjukhus och andra institutioner skall ges av folktandvårdens personal. Även beträffande denna vård bör samverkan ske med privatpraktiserande tandläkare. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa

7. beträffande *tandvården vid sjukhus och andra institutioner m. m.*
att riksdagen med anledning av motion 1984/85:219 yrkande 5 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Bilaga

I proposition 1984/85:79 framlagt förslag till tandvårdslag, vilket tillstyrkts av socialutskottet

Förslag till Tandvårdslag

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Med tandvård avses i denna lag åtgärder för att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador i munhålan.

Mål för tandvården

2 § Målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen.

Krav på tandvården

3 § Tandvården skall bedrivas så att den uppfyller kravet på en god tandvård. Detta innebär att den skall

1. vara av god kvalitet och lägga särskild vikt vid förebyggande åtgärder,
2. tillgodose patientens behov av trygghet i vården och behandlingen,
3. vara lätt tillgänglig,
4. bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet,
5. främja goda kontakter mellan patienten och tandvårdspersonalen.

Vården och behandlingen skall så långt det är möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten.

Patienten skall upplysas om sitt tandhälsotillstånd och om de behandlingsmetoder som står till buds.

4 § Innan en behandlingsperiod påbörjas skall tandläkaren eller den som annars utför tandvården lämna patienten upplysning om den ungefärliga kostnaden för den valda behandlingen. Om förutsättningarna för behandlingsförslaget eller kostnadsberäkningen ändras under behandlingsperioden skall patienten upplysas om detta och om anledningen till ändringen.

Den landstingskommunala tandvården

Landstingskommunens ansvar

5 § Varje landstingskommun skall erbjuda en god tandvård åt dem som är bosatta inom landstingskommunen. Även i övrigt skall landstingskommunen verka för en god tandhälsa hos befolkningen. Tandvård som landstingskommunen själv bedriver benämns i denna lag folktandvård.

Vad som i denna lag sägs om landstingskommuner gäller också kommuner som inte ingår i en landstingskommun. Föreskrifter om förvaltningsutskottet skall därvid avse kommunstyrelsen.

6 § Om någon som vistas i landstingskommunen utan att vara bosatt där behöver omedelbar tandvård, skall landstingskommunen erbjuda sådan tandvård.

7 § Folktandvården skall svara för

1. regelbunden och fullständig tandvård för barn och ungdomar till och med det år då de fyller nitton år,
2. specialisttandvård för vuxna,
3. övrig tandvård för vuxna i den omfattning som landstingskommunen bedömer lämplig.

Tandvård som avses i första stycket 1. skall vara avgiftsfri för patienten.

8 § Landstingskommunen skall planera tandvården med utgångspunkt i befolkningens behov av tandvård.

Planeringen skall avse även den tandvård som erbjuds av annan än landstingskommunen.

9 § I planeringen och utvecklingen av tandvården skall landstingskommunen samverka med samhällsorgan, organisationer och enskilda.

10 § Landstingskommunerna skall samverka i tandvårdsfrågor som berör flera landstingskommuner.

Tandvårdsnämnd

11 § Ledningen av folktandvården utövas av en tandvårdsnämnd, i den mån inte annat följer av sådant beslut som avses i 3 kap. 14 § kommunallagen (1977:179).

Landstingskommunen får tillsätta en särskild tandvårdsnämnd eller uppdra åt en annan nämnd att vara tandvårdsnämnd. Har detta inte skett, är förvaltningsutskottet tandvårdsnämnd.

12 § I fråga om särskild tandvårdsnämnd gäller bestämmelserna i 3 kap. 2–12 §§ kommunallagen (1977:179) i tillämpliga delar.

Personal

13 § I folktandvården skall det finnas den personal som behövs för att meddela en god tandvård.

Om åligganden för den personal som hänförs till hälso- och sjukvårdspersonal och om tillsynen över denna personal finns särskilda bestämmelser.

14 § Tandläkare under allmäntjänstgöring eller specialistutbildning enligt lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. skall förordnas för viss tid.

15 § Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om behörighet till och tillsättning av tjänster inom folktandvården. Regeringen får överlåta på socialstyrelsen att meddela sådana föreskrifter.

Tillsyn

16 § Socialstyrelsen har tillsynen över folktandvården. Styrelsen skall därvid följa och stödja verksamheten. Vid utövandet av sin tillsyn har styrelsen rätt att företa inspektioner.

Ytterligare föreskrifter

17 § Regeringen bemyndigas att i fråga om folktandvården meddela ytterligare föreskrifter till skydd för enskilda eller beträffande verksamhetens bedrivande i övrigt.

Regeringen får överlåta åt socialstyrelsen att meddela föreskrifter till skydd för enskilda.

Tandvården i krig m.m.

18 § Regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om tandvården i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att riket har befunnit sig i krig eller krigsfara.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986, då folktandvårdslagen (1973:457) skall upphöra att gälla.

2. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i denna lag tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

Innehållsförteckning

s.
Sammanfattning ... 1
Propositionen ... 1
Motioner ... 2
Motioner som väckts med anledning av propositionen ... 2
Motioner som väckts under den allmänna motionstiden 1985 ... 2
Utskottet ... 3
Bakgrund ... 3
Allmänt om förslaget till tandvårdslag ... 3
Uppskjutande av lagstiftningsfrågan ... 5
Barn- och ungdomstandvården ... 6
Specialisttandvården för vuxna ... 7
Folktandvårdens utbyggnad och andel av allmäntandvården för vuxna ... 9
Tandvården vid sjukhus och andra institutioner m. m. ... 10
Riktlinjer för samverkan ... 11
Oral galvanism och amalgam som tandlagningsmaterial ... 12
Dimensioneringen av utbildningen av tandvårdspersonal ... 14
Utskottets hemställan ... 14
Reservationer ... 15
1. Frågan om avslag på förslaget till tandvårdslag i dess helhet (mom. 1 i hemställan) ... 15
2. Anlitande av privattandläkare för barn- och ungdomstandvård m. m. (mom. 2 och 3 i hemställan) ... 16
3. Specialisttandvården för vuxna (mom. 4 i hemställan) ... 16
4. Den decentraliserade specialisttandvården i Malmöhus län (mom. 5 i hemställan) ... 17
5. Folktandvårdens utbyggnad och andel av allmäntandvården för vuxna (mom. 6 i hemställan) ... 17
6. Tandvården vid sjukhus och andra institutioner m. m. (mom. 7 i hemställan) ... 18
Bilaga ... 19